

ایران و جمهوری آذربایجان؛ چشم انداز روشن گسترش روابط

جمهوری آذربایجان از همسایگان شمالی ایران است که همجواری جغرافیایی، پیوندهای تاریخی، فرهنگی و عقیدتی با مردم ایران دارد و این عوامل فرصت‌های اقتصادی فراوانی پیش روی ایران و جمهوری آذربایجان قرار داده است که با برنامه ریزی و اقدام می‌توان از آن‌ها بهره برد.

به گزارش آران نیوز به نقل از ایرنا ، مردم آذربایجان با وجود اینکه سالهای زیادی تحت سلطه شوروی سابق بوده اند؛ اما از عقاید و سنت های آذری خود دست برنداشته و پس از فروپاشی شوروی سابق به تقویت فرهنگ و عقاید خود پرداختند و با وجود تلاش های رژیم صهیونیستی، اشتیاق مردم جمهوری آذربایجان برای پیوند با ایران اسلامی شتاب بیشتری یافته است.

جمهوری آذربایجان با دارا بودن ویژگی‌هایی از قبیل تجانس قومی و فرهنگی با شمال غرب ایران به عنوان همسایه‌ای مهم شناخته می‌شود. داشتن دین و مذهب مشترک ظرفیت فراوانی را برای نزدیکی روابط دو کشور ایجاد می‌کند.

پیشینه تاریخی و اشتراکات قومی دو ملت و روابط خانوادگی و عاطفی بین مردم جمهوری آذربایجان با ساکنان مناطق مرزی ایران و روابط اقتصادی و ارتباطات و اشتراکات عمیق فرهنگی و وجود آیین‌های مشترکی همچون جشن نوروز باستانی، مراسم چهارشنبه آخرسال، سفره هفت سین و وجود هزاران واژه پارسی در زبان و ادبیات آذربایجانی در برابر واژگان پر شمار ترکی در ادبیات ایرانی و عناصر دیگر فرهنگ ایران زمین که در بین مردم آذربایجان گرمی داشته می‌شود.

*****جمهوری آذربایجان، بزرگترین کشور منطقه قفقاز است**

این کشور در گذرگاه اروپا و آسیای شمال غربی و در کنار دریای خزر قرار دارد؛ این کشور در ۱۹۱۸ تأسیس شد، در ۱۹۲۰ به اتحاد شوروی ضمیمه شد و در ۱۹۹۱ استقلال خود را بازیافت.

نوع حکومت جمهوری آذربایجان، جمهوری پارلمانی چند حزبی با یک مجلس قانون گذاری است.

۹۵ درصد جمعیت جمهوری آذربایجان مسلمان هستند؛ که از این میان ۸۵ درصد شیعه و ۱۵ درصد سنی هستند.

زبان رسمی کشور، ترکی آذربایجانی است؛ اما زبان‌های روسی، ارمنی، لرگی، کردی، تالشی تاتی و فارسی نیز در این کشور استفاده می‌شود. واحد پول این کشور منات است .

جمهوری آذربایجان در مقایسه با جمهوری های تازه استقلال یافته اطراف خود در اثر بهره‌برداری از منابع نفتی که در حدود ۷ میلیارد بشکه برآورد می‌شود و حدود یک درصد از ذخایر اثبات شده جهان است، در حال حاضر در منطقه یک صادرکننده محصولات گازی محسوب می‌شود.

عضویت ایران و آذربایجان در سازمان‌های منطقه‌ای مانند سازمان همکاری اسلامی و سازمان سازمان همکاری اقتصادی (اگو) نیز شاخص مهمی است که دو کشور را به هم پیوند می‌دهد.

در دوران حیدر علی‌اف رییس جمهوری فقید آذربایجان ایران کمک بسیاری به این کشور برای ورود به سازمان اگو و سازمان همکاری اسلامی کرد.

*****مبادلات تجاری ایران و جمهوری آذربایجان**

در روابط ایران و جمهوری آذربایجان از بدو استقلال تا به امروز ، همواره جنبه های اقتصادی دارای اهمیت ویژه ی بوده است.

تاکنون چندین موافقت نامه و تفاهم نامه برای تسهیل تجارت بین دو کشور امضا شده است که از آن جمله می‌توان به موافقت نامه بازرگانی، موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری، موافقت نامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف، موافقت نامه تجاری دریایی، موافقت نامه گمرکی، موافقت‌نامه حمل و نقل زمینی، موافقت نامه حمل و نقل هوایی و موافقت نامه کنسولی اشاره کرد.

همکاری بین دو کشور در زمینه های مختلفی از جمله : انرژی (نفت، گاز ، انرژی الکترونیکی، انرژی های جایگزین و تجدید پذیر) راه و ترابری (حمل و نقل جاده ای ، راه سازی و ساخت پل ، راه آهن ، حمل و نقل هوایی و دریایی) ، ارتباطات و فناوری های پیشرفته، صنعت کشاورزی، علمی- آموزشی بهداشت و سلامت وگردشگری می باشد.

بررسی آمار و ارقام مبادلاتی تجاری طی ۱۴سال گذشته (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۴) با جمهوری آذربایجان در چهار نقطه مرزی شامل: آستارا، بیله سوار، جلفا و صنم بلاغی پلدشت نشان می‌دهد که تراز تجاری به نفع ایران بوده ، که این امر ناشی از حجم و ارزش بالاتر صادرات ایران به جمهوری آذربایجان است.

آمارها نشانگر ثابت بودن روند مبادلات تجاری میان دو کشور در طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ می باشد با این حال، صادرات ایران به جمهوری آذربایجان از سال ۱۳۸۹ از رشد مناسب و پایداری برخوردار بوده است. بطوریکه در سال ۱۳۹۱- برای نخستین بار در یک دهه گذشته- صادرات ایران به بیش از پانصد میلیون دلار بالغ شده است . این میزان در سال ۱۳۹۳ به بیش از ۴۸۰ میلیون دلار رسید.

انواع سیمان ، کلینکر و سیب زمینی عمده ترین کلای صادراتی ایرانی به آذربایجان بوده است؛ جایگاه بعدی به بوتان ، قیرنفت، میله های آهنی یا فولادی اختصاص دارد.

اسکلت و قطعات آن، گرانیت ، وان، دوش و دستشوئی از مواد پلاستیکی ، خرمای مضافتی تازه یا خشک شده، ورق شیشه ای غیرمذکور، سایر مصنوعات پلاستیکی، پلی اتیلن، گریدفیلیم و لوازم آشپزخانه عمده کالاهای صادراتی ایران به بازار آذربایجان بوده است.

در کنار صادرات کالاهای غیر نفتی به جمهوری آذربایجان، تجارت چمدانی نیز بین دو کشور توسط مرزنیسان انجام می شود که سهم اندکی از ارزش کل صادرات ایران را به جمهوری آذربایجان به خود اختصاص می دهد.

بر اساس آمارهای موجود، طی سال ۱۳۹۳ ، گمرک آستارا با ۲۵/۳ میلیون دلار صادرات در رتبه نخست، گمرک بیله سوار با ۱۲/۳ میلیون دلار در رتبه دوم و گمرک جلفا با حدود ۶ میلیون دلار صادرات در رتبه ششم قرار داشته اند.

در مدت مذکور ارزش واردات ایران از جمهوری آذربایجان نیز ۲۲/۲ میلیون دلار بود.

تراز تجاری ایران با جمهوری آذربایجان در سال‌های گذشته به نفع ایران بود که این امر ناشی از حجم و ارزش بالاتر صادرات ایران به جمهوری آذربایجان است؛ در سال ۱۳۹۴ تراز تجاری ایران با جمهوری آذربایجان به میزان ۵۰۰ میلیون دلار به نفع ایران مثبت بوده است.

در پنج ماهه نخست سال۱۳۹۵ ، ایران ۲۸۲ میلیون دلار صادرات به این کشور داشت ، که از نظر ارزشی نسبت به مدت مشابه سال گذشته، ۱۵۴ درصد و از نظر نظر وزنی نیز ۱۸۹ درصد افزایش داشته است.

در این مدت ۷۳۷ هزار تن کالا به جمهوری آذربایجان صادر شده است.

۴۵۸ شرکت سرمایه گذاری ایرانی در سال ۲۰۱۵ در جمهوری آذربایجان به ثبت رسیده اند و فعالیت می کنند.

در حال حاضر ۹ کارگروه بین دو کشور فعال می باشد که عبارتند از:

-کارگروه همکاری در زمینه بنادر و دریانوردی

-کار گروه وسایل نقلیه

-کارگروه همکاری در زمینه سرمایه گذاری میان انجمن تشویق سرمایه گذاری و صادرات در آذربایجان (AZPROMO) و سازمان سرمایه گذاری و کمک های اقتصادی و فنی جمهوری اسلامی ایران (OIETAI)
-کارگروه امور انرژی جایگزین و تجدید پذیر
-کارگروه امور کشاورزی
-کارگروه پروژه راه آهن شمال جنوب
-کمیته توسعه همکاری در زمینه بانکی
-کارگروه تنظیم رودخانه های مرزی، مستحکم سازی و بازگرداندن رودخانه ها به مجرای خود
-کارگروه امور آبیاری

در سه سال اخیر روسای جمهور دو کشور هفت بار و در ۹ ماه اخیر سه بار با یکدیگر ملاقات کرده اند؛ سال ۲۰۱۶ میلادی آغاز مرحله جدیدی از روابط بین جمهوری آذربایجان و ایران است. و روسای جمهوری دو کشور در ۹ ماه اخیر سه بار با یکدیگر دیدار رسمی داشته اند.
در سفر الهام علی اف رییس جمهوری آذربایجان ۱۱ سند همکاری با هدف توسعه و شتاب بخشیدن به سطح همکاری دو کشور در زمینه های مختلف اقتصادی، انرژی، بهداشتی، کار و تامین اجتماعی، سرمایه گذاری، بخش خصوصی، گمرک، همکاری در زمینه ساخت نیروگاه برق آبی به امضا رسید. و دو کشور از ابتدای سال جاری تلاش های خود را جهت عملی کردن توافق های حاصله میان دو کشور ادامه دادند و در این راستا کمیسیون مشترک همکاری های اقتصادی دو کشور بسیار فعال بود.
در حال حاضر ۱۲۷ سند (بیش از ۴۰ سند در بخش اقتصادی) به امضا رسیده و ۲۱ سند در حال بررسی می باشد.
قرار است اجلاس کمیسیون مشترک دو کشور در زمینه های اقتصادی تجاری بشر دوستانه در ششم و هفتم دی ۹۵ در باکو برگزار شود. اجلاس پیشین کمیسیون مشترک دو کشور در ۳۰ آذر و اول دی ۹۴ در تهران برگزار شده بود.

***چشم انداز روابط دوجانبه

قفقاز به دلیل موقعیت و ویژگی های خاص خود همواره منطقه ای مهم و استراتژیک تلقی می شود. پس از فروپاشی شوروی سابق و ظهور سه کشور مستقل در قفقاز، بر اهمیت این منطقه افزوده شده است. این منطقه به دلیل عقبه فرهنگی و تمدنی و عمق استراتژیک ایران بسیار حائز اهمیت است.
مناسبات ایران با جمهوری آذربایجان در طول دوره شکل گیری و اعلام موجودیت این کشور همواره مورد توجه ایران بوده است. تمامی دولت های بر سر کار آمده در تهران در این سال ها به ارتقای سطح مناسبات با این کشور همسایه و هم مذهب اهتمام ویژه داشته اند.
در حال حاضر روابط ایران و جمهوری آذربایجان به عنوان یکی از کشورهای منطقه قفقاز جنوبی در سطح بهتری نسبت به هشت سال اخیر قرار دارد. به طوری که در سه سال اخیر هفت دیدار دو جانبه میان روسای جمهوری و وزرای دو کشور برای گسترش سطح روابط انجام گرفته است، که از ثمرات آن می توان به قراردادهای مشارکت برای تأسیس کارخانه خودروسازی، تولید دارو و قراردادهای حوزه های نفت، گاز، برق و راه آهن اشاره کرد.
با این حال همچنان ظرفیت های پنهان فراوانی در روابط دو کشور وجود دارد که می تواند مورد توجه قرار گرفته و منجر به تأمین منافع ملی ایران گردد.
پس از روی کار آمدن دولت یازدهم، بهبود روابط با همسایگان به عنوان یکی از اهداف مهم دستگاه دیپلماسی در دستور کار قرار گرفت و در نتیجه ایران به مرکز توجه کشورهای مختلف خصوصاً همسایگان بدل شد. از آنجا که کارگزاران و دیپلمات ها، نقشی ویژه در دیپلماسی و روابط کشورها دارند، بدون تردید انتخاب دقیق سفرا می تواند منافع زیادی را برای کشور داشته باشد.

با توجه به اهمیت زبان در دیپلماسی و ایفای نقش دیپلمات ها و اهمیت تکلم به زبان کشور مقصد و همچنین حساسیت های قومی در خصوص آذربایجان؛ آذری بودن جواد جهانگیرزاده سفیر ایران در باکو می تواند منجر به برخی حساسیت زدایی های قومی در روابط دو کشور شده و همچنین منجر به درک متقابل بیشتری گردد.
با توجه به ظرفیت های موجود در استان های هم مرز با جمهوری آذربایجان شامل آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و اردبیل و شناخت دقیق سفیر ایران از ظرفیت های محلی این استان ها به دلیل تجربه سال ها نمایندگی و ریاست مجمع نمایندگان استان آذربایجان غربی؛ می توان به رشد اقتصادی در این استان ها و توسعه روابط اقتصادی طرفین امیدوار بود.

با توجه به دانشگاهی بودن جهانگیرزاده انتظار می رود تعاملات با مراکز دانشگاهی جمهوری آذربایجان توسعه یافته و اتاق های غیرفعال ایران در آکادمی ملی علوم آذربایجان، دانشگاه سومقاییت، دانشگاه معلمین، دانشگاه پداگوژی و دانشگاه معماری فعال گردیده و روابط فرهنگی طرفین توسعه یابد.
با نظر به روابط پیشین و کنونی ایران و جمهوری آذربایجان؛ می توان پیش بینی کرد که روابط دو طرف گسترش و تعمیق یابد. با توجه به دیپلماسی اقتصادی دولت و پیروی از خط مشی کلی اقتصاد مقاومتی، فرصت های اقتصادی فراوانی پیش روی ایران در جمهوری آذربایجان قرار دارد که با برنامه ریزی و اقدام می توان از آن ها بهره برد.
در نهایت باید توجه داشت همان طور که در رهنمودهای حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار الهام علی اف رئیس جمهور آذربایجان با ایشان نیز مطرح شد، ضرورت جلوگیری از تاثیرگذاری های سوء و بدخواهی های دشمنان روابط ایران و جمهوری آذربایجان و بخصوص رژیم صهیونیستی، از الزامات مناسبات دو کشور است.